

Ljudska prava u Bosni i Hercegovini

Prioriteti za 2001. godinu

Preporuke Upravnog odbora organizacija koje se bave pitanjima ljudskih prava Radnoj grupi za zastitu ljudskih prava

Ovaj dokument predstavlja dio procesa godisnjeg pregleda aktivnosti i mjera koje medjunarodna zajednica poduzima u Bosni i Hercegovini. Ovim dokumentom se utvrđuje pet osnovnih prioriteta iz oblasti ljudskih prava koje je za 2001. godinu definirala medjunarodna zajednica (OHR, OSCE, UNMiBH, UNHCR i OHCHR).

- I. [Povratak izbjeglica i raseljenih osoba](#)
- II. [Reforma policije i sudstva](#)
- III. [Izgradnja kapaciteta domaćih institucija za ljudska prava](#)
- IV. [Licni integritet zvanicnika](#)
- V. [Postivanje medjunarodnih ugovornih obaveza od strane Bosne i Hercegovine](#)

U okviru svakog od ovih prioriteta dat je kratak pregled sadašnje situacije uz predlozeni plan aktivnosti. Ovaj dokument ne predstavlja sveobuhvatnu listu pitanja iz oblasti ljudskih prava niti se njime u potpunosti prikazuju pojedinaci prioriteti za 2001. godinu koje je utvrdila svaka od gore pomenutih institucija.

Uvod

Iako se cijelokupna situacija u oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini poboljsava, slabosti lokalnih mehanizama u procesu uspostave vladavine zakona ozbiljno spriječavaju

odvijanje odrzivih i istinskih reformi. Paznja se jos jednom mora usmjeriti na nastojanja da se osigura postojanje lokalnog okvira za zastitu ljudskih prava zasnovanog na zakonodavnim reformama, institucionalnim kapacitetima i licnoj odgovornosti. Stvaranje ovog okvira je vec u poodmakloj fazi, ali ovaj komplikirani zadatak zahtijeva kontinuiranu medjunarodnu podrsku i nadzor kako u 2001. godini, tako i ubuduce.

Postivanje zakona u Bosni i Hercegovini je opcenito i dalje na niskom nivou, sto za posljedicu ima brojne slucajeve krsenja ljudskih prava. U toku 2000. godine nastavilo se daljnje krsenje posebno imovinskih prava i to u velikom obimu, dok lokalni organi vlasti nisu postivali, ni promovirali ekomska i socijalna prava opcenito. Razlozi za ovu nezadovoljavajuću situaciju uključuju spore promjene u politickom okruzenju i politicki opstrukcionizam lokalnih vodja, komplikiran pravni okvir i fragmentaciju zemlje u cjelini. Korupcija i organizirani kriminal i dalje truju drustvo.

Uzimajuci u obzir opcije kontekst medjunarodne zajednice, potrebno je staviti naglasak na rad lokalnih institucija i lokalnih zvanicnika. Medjunarodni faktori moraju osigurati da se u 2001. godini napori usmjere na jicanje kapaciteta institucija koje se bave zastitom ljudskih prava, i na osiguranje da onim osobama koje krse ljudska prava ne bude dozvoljeno vršenje javne funkcije. Moraju se uspostaviti efikasniji nacini za koordinaciju i saradnju izmedju razlicitih faktora u oblasti politike, ekonomije, prava i ljudskih prava. Od sustinskog je znacaja da se u sve reforme od samog pocetka ukljuce eksperti iz oblasti ljudskih prava.

I. POV RATAK IZBJEGLICA I RASELJENIH OSOBA

Aneks 7 Dejtonskog mirovnog sporazuma garantira svim osobama koje su raseljene u toku rata pravo na povratak u njihove prijeratne domove. Prema rezultatima ponovne registracije raseljenih osoba, koju su lokalni organi vlasti proveli krajem

2000. godine uz pomoc UNHCR-a, u BiH se registriralo i zatrazilo status raseljene osobe ukupno 518.252 osoba. Konkretno, u Republici Srpskoj su zahtijev podnijele otprilike 231.732 osobe, u Federaciji BiH 263.375 osoba, a 23.145 osoba u BiH Distriktu Brcko. Ove cifre, u poredjenju sa brojem raseljenih osoba u BiH iz 1996. godine (otprilike 845.000), pokazuju da je u pogledu povratka postignut znacajan napredak. U toku 2000. godine omogucen je povratak vise od 52.000 raseljenih osoba i 16.000 bh. izbjeglica, vecinom pripadnika manjinskih naroda.

Medjutim, treba napomenuti da ova cifra uključuje sve nekadasne izbjeglice iz BiH koje su se vratile iz inostranstva, ali koje nisu u mogucnosti da se vrate na svoja ognjista, sto dodatno komplicira problem interno raseljenog stanovnistva u okviru BiH.

Radna grupa za povratak i rekonstrukciju (RRTF), kojom kopredsjedavaju OHR i UNHCR, uspostavljena je kao mehanizam za rjesavanje razlicitih aspekata koji se tice povratka izbjeglica i raseljenih osoba, posebno problema devastiranih ili zauzetih stambenih jedinica, incidenata vezanih za bezbjednosnu situaciju i odrzivost povratka. Prihvaceno je da relevantne organizacije zajednicki pristupe problemu kako bi se prevazisle preostale prepreke koje ometaju povratak. Konkretno, iako se medjunarodna sredstva za rekonstrukciju rasporedjuju u skladu sa prioritetima koje definira RRTF, izradjen je i Plan za implementaciju imovinskih zakona (PLIP) uz zajednicka nastojanja OHR-a, UNHCR-a, OSCE-a, UNMiBH-a i CRPC-a, kako bi se rjesavalo pitanje povratka u imovinu za koju je podnesen zahtjev za povrat.

Medjunarodna zajednica je takođe koordinirala svoje aktivnosti na rjesavanju incidenata vezanih za povratak manjinskih naroda koji i dalje blokiraju povratak raseljenih osoba i izbjeglica u određenim područjima, posebno u istocnom dijelu Republike Srpske i Kantonu 10 u Federaciji BiH.

Medjutim, i nakon povrata imovine, i dalje postoje znacajne prepreke koje otezavaju povratak izbjeglica i raseljenih osoba. Ove prepreke uključuju namjerno onemogucavanje zaposljavanja pripadnika manjinskih naroda (diskriminacija pri zaposljavanju), rasparcan obrazovni sistem koji ima elemente diskriminacije, daljnje sprecavanje ostvarivanja penzionih prava povratnika, onemogucavanje zdravstvene zaštite povratnika u mjestu povratka, i nacin na koji neka javna komunalna preduzeca u mnogim područjima povratnicima iz manjinskih naroda i dalje osporavaju pristup komunalnim uslugama kao sto su elektricna energija, gas i telekomunikacije.

1. Proces povrata imovine (administrativni proces/implementacija, kolektivni centri, alternativni smjestaj) – Izmjene i dopune imovinskih zakona, kojim su uskladjeni zakoni oba entiteta, stupile su na snagu u oktobru 1999. godine. Uprkos ovom pravnom okviru, velikom pritisku koji se vrsi, i sredstvima koja su ulozena u nadgledanje situacije i pruzanje pomoci lokalnim organima vlasti koji su nadležni za implementaciju zakona, postignuti napredak je i dalje nezadovoljavajuci. Od decembra 2000. godine rjeseno je nekih 19% od ukupnog broja zahtjeva podnesenih lokalnim organima za stambena pitanja.

Uprkos razocaravajucim rezultatima u nekim dijelovima BiH, PLIP okvir koji je funkcionalan od ljeta 2000. godine, moze se smatrati jednim od najuspjesnijih primjera da zajednicka strategija i dobro koordinarne mjere medju relevantnim organizacijama mogu osigurati napredak uprkos politickim opstrukcijama. Medjutim, napredak je cak i po ovom okviru tesko postici u područjima pod kontrolom tvrdolinijsa, te je potrebno poduzeti vece napore. Ovaj pristup se takođe nije pokazao tako uspjesnim u pokusajima primjene "pozitivnih obaveza" stambenih organa, kao sto je njihova duznost da osiguraju alternativni/nuzni smjestaj ili rjesavanje stambenih problema ugrozenih grupa stanovnistva npr. Roma. Krajnji cilj

je uvodjenje vladavine zakona, i uspostavljanje samoodrzivog, apoliticnog procesa povrata imovine.

Plan rada: Povecati broj odluka o povratu imovine i njihovo provodjenje tj. uvodjenje u posjed

- **Moraju se uskladiti zakoni koji reguliraju ulazak u posjed imovine** (Zakon o stambenim odnosima, Zakon o privatizaciji i Zakoni o prestanku primjene Zakona o napustenim stanovima), a zatim izmijeniti i dopuniti kako bi se uspostavio dosljedan sistem povrata imovine u kojem nece biti diskriminacije;
- Strukturu RRTF-a i PLIP-a koja dobro funkcionira i kojoj podrsku daju organizacije koje imaju svoje predstavnike na terenu, treba odrzati kako bi se nadgledao i garantirao zajednicki pristup i politika u vezi s implementacijom imovinskih zakona, i kako bi se koordinirale strategije povratka i financiranje;
- **Uspostaviti funkcionalan sistem za razmjenu informacija o povratu imovine** izmedju stambenih organa vlasti i OMI-ja kako bi se sprijecilo visestruko koristenje stambenih jedinica;
- **Provesti sve odluke CRPC-a**, u skladu sa zakonima o provodjenju CRPC odluka;
- **Zavrsiti proces urgentnog izdavanja odluka i delozacije** visestrukih korisnika;
- **Izdavati odluke hronološkim redom;**
- **Identifikacija i obezbjedjenje alternativnog smjestaja** (putem budzetskih sredstava) od strane lokalnih organa vlasti;
- **Provodjenje svih odluka u zakonski definiranim rokovima**, cak i u slucaju da organi vlasti ne osiguraju alternativni smjestaj;
- **Osigurati transparentnost procedura za nadovjeru ugovora** koji se odnose na stanove za koje nije podnesen zahtjev za povrat;
- **Izraditi Projekat kvalitetnog rukovodjenja** u oblasti

upravnog i finansijskog sektora, u saradnji sa OSCE-ovim Odjelom za demokratizaciju, kako bi se osigurala odgovornost lokalnih organa vlasti koji rjesavaju imovinska pitanja (osiguravanje budzetskih sredstava za alternativni smjestaj, veca efikasnost u implementaciji imovinskih zakona).

2. Osigurati poduzimanje odgovarajucih mјera na incidente u vezi sa manjinskim povratkom – IPTF je u periodu od 3. augusta 2000. godine do 26. januara 2001. godine primio prijave za ukupno 112 incidenata u vezi sa manjinskim povratkom na cijelom području BiH. Tokom navedenog perioda, napadi na pripadnike manjina su bili gotovo dvostruko veci u Republici Srpskoj nego u Federaciji. Izvijesteno je o 74 (66%) incidenta u Republici Srpskoj, posebno u općinama sa vecim brojem povrata Bosnjaka: Bijeljina (18), Zvornik (7) i Doboј (10). U Federaciji je prema izvjestajima bilo 38 (34%) incidenata, od kojih se vecina desila u općinama sa hrvatskom vecinom: Capljina (6), Livno (4) i zapadni Mostar (4). Pored toga, zdestina incidenata u Republici Srpskoj je bila daleko veca nego u Federaciji. Dok je vecina incidenata u Federaciji obuhvatala verbalno maltretiranje i povremene stete na imovini, incidenti u Republici Srpskoj su obuhvatili pucnjavu, znatne stete na imovini, koristenje eksplozivnih naprava, fizicke povrede i jedan smrtni slučaj. Konstatirano je da je policijska istraga u vezi sa serijom incidenata u Republici Srpskoj bila slaba i gotovo nijedan od pocinilaca nije otkriven, niti izведен pred lice pravde.

Plan rada: Poboljsati efikasnost mјera na suzbijanju incidenata u vezi sa povratkom:

- **Preventivne mјere:** Mora se izvrsiti pritisak na lokalne policijske organe, posebno u osjetljivim područjima povratka, da provedu operativne planove u cilju povecanja prisutnosti policije da bi se pruzila zaštita od moguceg nasilja u vezi sa povratkom. Prioritet ce se dati pracenju implementacije tih planova;

- **Angaziranje javnih tuzilaca:** Intervenirace se kod javnih tuzilaca koji su obavezni da pokrenu istrazni postupak ozbiljnih krivicnih djela;
- **Krivicna istraga:** Posebna paznja ce se posvetiti slucajevima u kojima lokalni duznosnici pokušavaju ograniciti sankcije protiv pocinilaca krivicnih djela pokretanjem prekrasnijih postupaka (umjesto krivicnih).
- **Zahtjev da sistem za provodjenje zakona istražuje i krivично goni, a sudski sistem odgovarajuće kaznjava privremene korisnike koji otudjuju imovinu iz stanova;**
- **Sistematsko prikupljanje informacija o slucajevima nasilja u vezi sa povratkom (RRV)** s obzirom da oni imaju negativan uticaj na proces povratka. Ovaj statisticki materijal se treba izraditi i koristiti prilikom kontakta sa duznosnicima za provodjenje zakona koji neefikasno obradjuju probleme u vezi sa vladavinom zakona;
- **Povecati pracenje na terenu mјera koje poduzima lokalna policija** u vezi sa RRV i krsenja imovinskih zakona, uključujući otudjenje imovine. Kada se zvanicno objave rezultati ponovne registracije, izraditi regionalni pregled raseljenih lica i tabelu prognanika za problematicna područja po pitanju imovine/odrzivog povratka;
- **Disciplinski postupak i sankcije medjunarodne zajednice protiv sefova policije i policajaca:** Povecati broj smjenjivanja sa duznosti opstrukcionistickih ili neefikasnih policajaca, oduzimanja potvrde za rad policajcima i izdavanje rjesenja o nepostivanju pravila duznosti policajaca. Maksimalno koristenje institucije tuzioca za interne disciplinske mјere i disciplinske komisije, uz pracenje medjunarodne zajednice, uključujući zloupotrebu imovine.
- **Zalbe protiv javnih tuzilaca i sudija:** Podnijeti izvjestaje o ponasanju pojedinih tuzilaca ili sudija odgovarajucem vijecu za provjeru;

3. Odrzivost povratka (zaposljavanje, zdravstvena zastita, penzije, obrazovanje, komunalije, sloboda vjeroispovijesti, obrazovanje) – Dok se odvija proces vracanja u posjed predratnih domova i povratak u te domove, sve je ocitije da nisu ispunjeni mnogi uslovi neophodni za odrziv povratak. Evidentno je da su neki korisnici PLIP-a vratili u posjed svoje domove samo da bi prodali svoju imovinu i odselili se na drugo mjesto, u podrucja gdje predstavljaju vecinski narod. Sistematska primjena takvih administrativnih, pravnih i politickih prepreka povratku, poput onih koje su navedene dalje u tekstu, su znacajni faktori koji doprinose neuspjelom povratku.

Nepostojanje neodrzivog povratka moze u nekim slucajevima dovesti do kontraefekta u procesu povratka. Sto se tice zaposljavanja, ucinak odredbe **clana 143. Zakona o radu Federacije**, kojim se ukida sistem radnika na cekanju, po pitanju poboljsanja ljudskih prava je gotovo nikakav. Nije se krenulo od potrebe za sagledavanjem primjera diskriminacije, niti se uopste pokusalo obezbijediti efikasan sistem provodjenja. Mada se cini da je analogna odredba u Republici Srpskoj formulirana na prihvatljiviji nacin, ostaje da se vidi da li predvidja bilo kakva prava za pojedince koja su vise od iluzornih prava. Pozitivna stvar je da je uradjen pravni okvir za borbu protiv diskriminacije kod zaposljavanja (sto je bio primjer dobre saradnje izmedju strucnjaka za ljudska prava i ostalih ucesnika), koji daje platformu za poduzimanje daljnjih mjera u cilju uspostave vladavine prava. Nakon ovoga treba da uslijedi efikasno pracenje implementacije i efikasna strategija zaposljavanja. Ostaje neizvjesno da li ce proces **privatizacije** u BiH olaksati reintegraciju nacionalnih grupa, ili ce sluziti prvenstveno za daljnje ucvrscivanje etnicke podjele u zemlji. Pored ekonomskih posljedica takve podjele, neprimjenjivanje antidiskriminatornih odredbi oba zakona o radu ce neminovno utjecati na sastav radne snage i onemoguciti njenu multietnickost.

Pristup **penzijama** i zdravstvenoj zastiti i dalje predstavlja problem uprkos Sporazumu o medjusobnim pravima i obavezama u implementaciji penzionog i invalidskog osiguranja postignutim u martu 2000.god. Narocito je zabrinjavajuca cinjenica sto postojeća **struktura zdravstvenog osiguranja** ne omogucava penzionerima, koji se vracaju na podrucje entiteta u kome su zivjeli prije rata, da u istom ostvaruju zdravstvenu zastitu. Stavise, koristeci se razlicitim sredstvima, javna **komunalna preduzeća** u oba entiteta i dalje sprecavaju povratak manjina tako sto opstruiraju pristup povratnika osnovnim javnim uslugama – od cega je najbitnije snabdijevanje elektricnom energijom i gasom, ali isto tako i ponovno prikljecenje telefonskih linija.

Sistemi osnovnog, srednjeg i visokog **obrazovanja** u BiH su takodjer duboko ukorijenjeni na nacionalnoj osnovi. Ukipanje svih aspekata nacionalne segregacije moze se ostvariti u dugorocnom periodu vrsenjem kontinuiranih pritisaka od strane medjunarodne zajednice, te vecim ukljucivanjem civilnog drustva u obrazovni sistem, pod uslovom da postoji odgovarajuca politicka volja drzavnih i lokalnih organa vlasti. Prema Ustavu Federacije, oblast obrazovanja spada u kantonalnu nadleznost, osim u slucajevima u kojim vecinsko stanovnistvo u nekoj opcini ne pripada etnickoj grupi koja predstavlja vecinu u kantonu kao cjelini i u tim slucajevima obrazovanje spada u opcinsku nadleznost. U Republici Srpskoj, medutim, obrazovanje spada u nadleznost entiteta.

Plan rada: Odrzivost povratka:

Pristup komunalnim uslugama:

- Treba se osigurati **prikupljanje informacija** preko Centara za pravnu pomoc koje podrzava UNHCR i ureda ombudsmena;
- Unaprijedit ce se **razmjena informacija** sa i izmedju entitetskih ministarstava;

Zaposljavanje:

- **Izvrsiti finansijsku kontrolu u preduzeцима одабраним да послује као пример** kako bi se ocijenila njihova kadrovska politika i ustanovilo da li postoje bilo kakvi diskriminatorični dokumenti. Potrebne su slijedeće aktivnosti: 1. Obezbijediti sredstva za zaposljavanje profesionalnih revizora (uz pomoć OHR-ovog odjela za borbu protiv korupcije) ili identificirati implementirajuće agencije unutar međunarodne zajednice, 2. dobiti dozvolu za izvršavanje revizorske kontrole od odgovarajućih organa vlasti i preduzeca, 3. nadgledati projekat, i 4. ocijeniti rezultate;
- **Ukljuciti donatore i OHR-ov Ekonomski odjel u razgovor o koristenju uslovljenosti investicija** radi promoviranja opravnicih principa zaposljavanja i zaposljavanja povratnika prije ulaganja;
- **Javno objaviti politiku međunarodne zajednice i očekivanja** u vezi sa zaposljavanjem povratnika, na primjer preko objavljivanja izjava za stampu;
- **Nadgledati rad komisija** za implementaciju odgovarajućih članaka radnog zakonodavstva (član 143. u federalnom zakonu i član 152. u zakonu Republike Srbije);

Penzije:

- **Ocijeniti implementaciju Sporazuma** o međusobnim pravima i obavezama u implementaciji penzionog i invalidskog osiguranja i njegov uticaj na isplatu penzija preko medjuentitetske linije razgranicenja i izmedju područja koje pokrivaju penzioni fondovi unutar Federacije;
- **Analizirati postojeće pravne okvire** i izraditi, zajedno sa Ekonomskim odjelom, politiku kojom bi se osigurala isplata penzija na mjestu boravka pojedinca;
- **Raditi sa Ekonomskim odjelom OHR-a na uspostavi mehanizama za transfer sredstava**, u ovom slučaju za penzije, preko medjuentitetske linije razgranicenja.

Zdravstvo:

- **Procijeniti problem pristupa zdravstvu** za razlicite kategorije stanovnistva;
- **Izvrsiti pregled postojeceg zakonskog okvira** i odrediti strategiju kojom ce se osigurati zdravstveno pokrice bez obzira na mjesto prebivalista (entitet/kanton) i lokalitet penzionog fonda;
- **Uspostaviti mehanizam prijenosa sredstava** iz zavoda za zdravstveno osiguranje (u koje se uplaciuje doprinos za zdravstveno osiguranje) u bilo koju instituciju zdravstvene zastite u BiH.
- Osigurati da opcine u primjeni zakonskih propisa o zdravstvenoj zastiti pruzaju istu na ravnopravnim osnovama.

Obrazovanje:

- **Zajednicko pracenje** napretka postignutog u oblasti reforme udzbenika i realizacije medjuentitetskog Sporazuma o obrazovanju od 10. maja 2000; i
- **Prikupljanje informacija** u toku 2001. godine u vezi sa djecom i nastavnim kadrom iz reda manjinskog naroda;
- **Pitanju obrazovanja dati sto veci znacaj** na nivou politickih struktura OHR-a;
- Pripremiti moderan zakonski okvir za osnovno i srednje obrazovanje na temelju standarda Evropske unije;
- **Promovirati usvajanje modernog zakonskog okvira za visoko obrazovanje;**
- **Podrzati modernizaciju i racionalizaciju sadasnjeg sistema** na osnovu Bolonjske deklaracije, koristeci se pritom mogucnostima regionalnog razvoja koje pruza Pakt stabilnosti, kao i instrumenti Evropske unije za razvoj i saradnju.

II. REFORMA SUDSTVA I POLICIJE

Zastita prava gradjana zahtijeva efikasno sudstvo, postivanje

vladavine prava i efikasne, nediskriminatorne strukture koje rade na provedbi zakona. Administrativni duznosnici koji su odgovorni za povratak i imovinska pitanja ne mogu ignorisati zahtjeve manjinske povratnicke populacije da bi zadovoljili jake nacionalisticke tezne. Medjutim, u slucajevima u kojima policija, tuzioci i sudije ignorisu krivicna djela pocinjena protiv manjinskog stanovnistva, moraju se poduzeti disciplinske mjere da bi se osiguralo suzbijanje prakse diskriminacije.

1. Interna struktura i mehanizmi kontrole (depolitizacija i interna disciplina) – na osnovu najnovijih zakonskih propisa formirane su Komisije za reviziju sudstva koje imaju zadatak da izvrse sveobuhvatnu reviziju rada postojećih sudija i tuzilaca, kao i da nadgledaju imenovanje sudija i tuzilaca. Osim toga, cjelovitim ocjenama sudskog sistema utvrđeno je postojanje strukturalnih i proceduralnih slabosti. Uspostavljena je Nezavisna sudska komisija (IJC) koja nadgleda rad Komisija i prati implementaciju strukturalne sudske reforme.

UNMIBH/IPTF će i dalje vrsiti pritisak u pravcu strukturalnih reformi policijskih institucija. Uvidjevši potrebu za oslobođanjem policijskih duznosnika od političkih pritisaka, UNMIBH/IPTF saradjuje sa lokalnim nadležnim organima u cilju uspostave funkcije policijskog komesara. Takodje će se nastaviti i sa ujedinjenjem policijskih uprava u Federaciji, kao na primjer u Mostaru i Gornjem Vakufu.

Pracenjem rada lokalne policije, UNMIBH/IPTF je ustanovio da mehanizmi unutrasnje kontrole u okviru resornih ministarstava unutrasnjih poslova obично nisu u funkciji preduzimanja disciplinskih mjera protiv policajaca koji su prekršili radne obaveze. Ovakav propust predstavlja barijeru razvoju demokratskih agencija za provodjenje zakona. Osim toga, utvrđeno je da osnovne policijske funkcije, kao što su privodenje i pretres, nisu u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava.

Plan rada: ubrzati mjere internog restrukturiranja i reforme u cilju poboljsanja efikasnosti rada sudske i policijske duznosnika:

- **Zakonodavna reforma** – neprihvatljiva odlaganja unutar pravnog sistema u vezi sa svim fazama pravnog procesa (od prvih policijskih istraga, podizanja optuzbi do sudske saslusnja) trebala bi se rjesavati putem revizije krivicnih zakona i krivicnih postupaka u RS-u i Federaciji. Propust zakonskog sistema u pogledu brzog rjesavanja takvih slucajeva direktno se odrazava na slucajeve krsenja prava na povratak. Zato je potreban koherentan i konsolidovan pristup ovom pitanju; taj nedostatak bi se trebao prioritetno rjesavati u okviru sudske reforme. Reforma sudskega postupaka, promoviranje definiranja jedinstvenih procesnih sudske smjernica, pravilnika, itd., jicanje uloge javnih tuzilaca, slabljenje uloge i funkcije istraznih sudaca, uz obuku sudija, tuzilaca i advokata putem Vijeca Europe, domaceg Odbora za trening i IJC;
- S obzirom na zakljucke i preporuke iz finalnih tematskih izvjestaja JSAP-a, **ubrzati reformu sudskega sistema i krivicnih i gradjanskih postupaka** putem nastojanja IJC-a, uz narocitu paznju posvecenu poboljsanju rada sudija i tuzilaca, uz smanjenje odlaganja i neefikasnosti sudskega sistema i unapredjenje reforme krivicnog i gradjanskog postupka;
- **Uspostaviti institucije za obuku** koje ce pruziti, izmedju ostalog, prakticnu obuku buducih i postojeceih sudija i tuzilaca, te cijelovitu, konstantnu pravnu edukaciju pravnika. Sa stajalista ljudskih prava, institucije za obuku bi trebale pruziti obuku u oblasti sudske administracije i vodjenja i okoncanja predmeta, u cilju poboljsanja sudske ekonomicnosti i smanjenja perioda odgoda, kao i neefikasnosti unutar sudskega sistema.

Plan rada: reforma policijskih institucija

- **Promoviranje depolitizacije policije** putem podrske uspostavljanju funkcije policijskog komesara u svakom ministarstvu unutrasnjih poslova;
- **Izvrsiti pritisak na policijske organe u pravcu ujedinjenja etnicki podijeljenih policijskih uprava;**
- **Izvrsiti pritisak na lokalne organe u pravcu poboljsanja i jacaanja mehanizama unutrasnje kontrole;**
- **Izvrsiti pritisak na lokalne organe u pravcu reforme procedura hapsenja i pritvaranja, kao i pretresa;**
- **Kontinuiran rad sa duznosnicima lokalne policije u Federaciji i RS-u u pravcu reforme i poboljsanja procedura hapsenja i pritvora.**

2. Obrazovanje i obuka – u toku 2000. godine i dalje je pruzana podrska uspostavi institucija za obuku, a zakonski propisi o sudskoj obuci jos uvijek nisu usvojeni. S obzirom na rad krivicnog sudskog sistema u BiH ciji nivo ne odgovara standardima, u 2001. godini bi uspostava institucija za obuku trebala biti prioritetna. U idealnom slučaju, institucije za obuku bi trebale omoguciti, izmedju ostalog, prakticnu obuku buducih i postojećih sudija i tuzitelja i sveobuhvatnu, stalnu pravnu edukaciju pravnika. U kontekstu svojih standarda za policiju i programa obuke, UNMIBH namjerava organizirati za policajce napredan kurs iz oblasti ljudskih prava.

Plan rada: poboljsati obuku u oblasti:

- **sudske administracije.** Sa stajalista ljudskih prava, institucije za sudsку obuku će pruziti trening iz oblasti sudske administracije i vodjenja i zaključivanja slučajeva, u cilju poboljsanja sudske ekonomicnosti i smanjenje perioda odgadjanja i neefikasnosti unutar sudskog sistema;
- **Seminari/obuka za sudije, tuzioce i policiju.** Medjunarodna zajednica podržava i podstiče inicijative Vijeca Evrope, domaćeg Odbora za obuku, UNMIBH-a i

Nezavisne sudske komisije. Obuka bi se trebala osobito fokusirati na pitanje istraga i postupaka u vezi sa povratkom.

III. IZGRADNJA KAPACITETA DOMACIH INSTITUCIJA ZA LJUDSKA PRAVA I NEVLADINIH ORGANIZACIJA

VLADINIH ORGANIZACIJA

1. Zakonodavna i finansijska reforma (Ustavni sud/Dom za ljudska prava, agenti BiH) – postoje zakonski propisi koji regulisu rad tri institucije ombudsmena u BiH, i to na nivou drzave, Federacije i Republike Srpske. Osim toga, stupili su na snagu sporazumi u vezi sa buducim radom (do 31. decembra 2003. godine) ovih institucija, a koje su uspostavljene na temelju Aneksa 6 i 7 Daytonskog mirovnog sporazuma (Ombudsmen za BiH, Dom za ljudska prava i CRPC). Finansiranje, koje je inace neizvjesno za ove institucije, omogucilo im je da obave povjerene zadatke.

Medjutim, u 2001. godini ce biti potrebne slijedece aktivnosti da bi se stvorila odrziva domaca struktura koja ce biti u stanju da ispuni obaveze stavljenе pred te institucije. Prvo, u izradi je zakonski okvir kojim ce se regulisati ujedinjenje Ustavnog suda i Doma za ljudska prava, uz dovoljan kapacitet novih institucija za rjesavanje svih pojedinačnih aplikacija. Drugo, mora se razjasniti pozicija agenata BiH pred Domom za ljudska prava, kao i medjunarodnih tijela. Treće, prema zakonskim propisima oba entiteta, doci ce do novog imenovanja ombudsmena. OHR i OSCE ce pratiti ovaj proces kako bi osigurali da ove institucije i dalje predvode odgovarajuce osobe. I cetvrto, ni Sporazum o ljudskim pravima (Aneks 6), niti odredba kojom se regulira status medjunarodnih ugovora o ljudskim pravima u BiH (Aneks 4) nisu do sada zvanicno prevedeni i objavljeni u sluzbenim glasilima u BiH. Ovo bi se trebalo uraditi u toku 2001. godine.

Uz zakonsku reformu, potrebno je osigurati i odrzivost institucija. U tom pogledu, drzavno finansiranje institucija iz Aneksa 6 i 7 mora dostici "odgovarajuci" nivo u toku 2001. godine, koji je inace neophodan za prijem BiH u Vijece Evrope, a koji je odredjen u EU Smjernicama (Roadmap). Vanjsko finansiranje ovih institucija je u odredjenom iznosu obecano za 2001. godinu, ali jos uvijek postoji potreba za dodatnim sredstvima kako bi se osigurao postojeci nivo aktivnosti.

Pored toga, u 2001. godini ce doci do finansijskih promjena u radu entitetskih institucija ombudsmena, za sta ce biti neophodne promjene u podrsci entiteta.

Plan rada: zakonodavna i finansijska reforma vezana za institucije za zastitu ljudskih prava

- **Izraditi zakon o ujedinjenju Doma za ljudska prava i Ustavnog suda BiH** na osnovu Izvjestaja usvojenog od strane Venecijanske komisije u 2000. godini;
- **Unaprijediti saradnju izmedju agenata i domacih organa vlasti** putem odgovarajuceg finansiranja, politicke podrske i odrzive integracije agenata u strukture vlade BiH;
- **Osigurati odgovarajuce finansiranje od strane drzave za institucije** iz Aneksa 6 i 7, u minimalnom iznosu od 600.000 KM za svaku instituciju, odnosno za BH ombudsmena, Dom za ljudska prava i CRPC, u skladu sa dokumentima za prijem u Vijece Evrope i "Road Map" Evropske Unije, te placanje neisplacenih iznosa;
- **Obezbijediti odgovarajuce kadrove za institucije iz Aneksa 6 i 7**, sto se posebno odnosi na mjesto arhivara Doma za ljudska prava, i obezbijediti odgovarajuci prostor za Dom kako bi isti mogao obavljati svoje aktivnosti;
- **Osigurati odgovarajuce finansiranja entitetskih institucija ombudsmena** putem integrisanja budzeta za institucije u entitetske budzete za 2001. godinu; prihvatanje neophodne minimalne strukture i opce

strukture institucija putem Memoranduma o razumijevanju sa OSCE-om;

- **Podrzati reimenovanje** ombudsmena RS koji trenutno obavljaju ovu dužnost, te imenovanje kvalifikovanih kandidata u Federaciji;
- **Obezbijediti prijevod i objavljivanje Opceg okvirnog sporazuma za mir u BiH (Dayton) u službenim glasilima BiH**, posebno Sporazuma o zastiti ljudskih prava (Aneks 6) i statusa medjunarodnih mehanizama za zastitu ljudskih prava u BiH (Aneks 4).

2. Veće postivanje odluka i izvjestaja institucija za zastitu ljudskih prava (Dom za ljudska prava, institucije ombudsmena)

– U 2000. godini je doslo do znacajnog poboljsanja implementacije odluka Doma za ljudska prava i institucija ombudsmena u BiH. Na primjer, implementacija odluka Doma se povecala sa 33% na kraju 1999. godine na 70% na kraju 2000. godine. Medjutim, ovaj postotak se mora povecati na preko 90%, kao sto je to slučaj sa implementacijom odluka Evropskog suda za ljudska prava. Nasi medjunarodni partneri su takođe zasluzni za uspjeh u implementaciji ovih odluka, kao i agenti Vlada Federacije, Republike Srpske i BiH u institucijama iz Aneksa 6. Nije, medjutim, izvršena implementacija tri vazne oduke i izvjestaja, u predmetima Otac Matanovic, "Liska ulica" u Mostaru, te banjalucke dzamije.

Plan rada: Ipovecati postivanje odluka Doma za ljudska prava i izvjestaja BH ombudsmana za ljudska prava i entitetskih ombudsmena:

- **Posticiti procenat implementacije od preko 90%** i za odluke Doma za ljudska prava i odluke bh ombudsmena, što uključuje OHR-ov i OSCE-ov aktivni monitoring procesa implementacije zajedno sa agentima tri vlade, putem redovnih kontakata i sastanaka sa agentima;
- **Nastaviti sa podrskom od strane drugih medjunarodnih organizacija**, posebno UNMIBH-a i IJC-a, u procesu implementacije.

3.Poboljsanje kapaciteta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice – BiH Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je osnovano u aprilu 2000. godine, i preuzeo je neke od nadleznosti BiH Ministarstva civilnih poslova i komunikacija. Pored imigracije, azila i ljudskih prava, Ministarstvo je zaduzeno za poduzimanje koraka u vezi sa repatrijacijom bh. građana koji su otisli u izbjeglost u inostranstvo, te za koordinaciju medjuentitetskih aktivnosti vezanih za povratak (u skladu sa Zakonom o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH, objavljenom u decembru 1999. godine). Pored toga, Ministarstvo je odigralo ključnu ulogu u reregistraciji raseljenih osoba i preko 6000 srpskih porodica izbjeglih iz Hrvatske u Republiku Srbiju i Distrikt Brcko. Osnivanje ovog Ministarstva predstavlja priliku za razvijanje kapaciteta unutar Ministarstva za djelovanje u vise oblasti. Ministarstvo na ovom nivou može ostvariti saradnju sa entitetima i međunarodnim organizacijama u cilju osiguravanja većeg stepena implementacije imovinskih zakona i certifikata CRPC-a.

Plan rada: angazirati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u imovinska pitanja:

- **Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice treba predsjedavati sastancima na temu implementacije imovinskih zakona** na kojima učestvuju i predstavnici međunarodne zajednice i resorna entitetska ministarstva koja su nadležna za implementaciju.
- **Uloga Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice u procesu povratka ce se morati pojaci u toku 2001. godine.** Ovo Ministarstvo može odigrati vaznu ulogu u omogućavanju razmjene informacija među entitetima u vezi sa povratkom raseljenih osoba i implementacijom imovinskih zakona. Takodje će se razgovarati i o Protokolu između OHR-a, UNHCR-a, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i entitetskih ministarstava o prioritetima povratka i rekonstrukcije za 2001. godinu.

4.Promoviranje energičnog građanskog društva – snazno i

angazovano gradjansko drustvo predstavlja osnovni preuvjet za promoviranje odgovornosti i transparentnosti u zemlji. Nevladine organizacije i udruzenja trebaju odigrati osnovnu ulogu u fazi tranzicije i preuzeti vecinu zadataka koje trenutno obavlja medjunarodna zajednica.

Plan rada: stvaranje energičnog gradjanskog drustva

- **Promoviranje angazmana** domaćih centara za pravnu pomoć (koje trenutno podržava UNHCR) i domaćih nevladinih organizacija u svim aktivnostima na pracenju i reformi, kako bi centri i NVO postali dugorocno održivi. Potrebna je obuka i finansijska podrška;
- **Promoviranje donosenja bh. Zakona o udruzivanju i fondacijama** i dva slična zakona u Federaciji i RS-u. Zakonska procedura još uvek uveliko ovisi o domaćim parlamentima;
- **Pracenje opcija okvirnih zakona** od kojih se ne očekuje da pokriju sve pravne probleme i ogranicenja sa kojima se suocavaju nevladine organizacije. Ovo se posebno odnosi na finansijske aspekte, kao što su porezi i carine, a koji imaju snazan efekat na održivost nevladinih organizacija u BiH.

5. Efikasne mјere protiv trgovine ljudima – domaćim organima vlasti je dodijeljena primarna odgovornost u vezi sa problemom trgovine ljudima. Vijeće ministara je povjerilo zadatak Ministarstvu za evropske integracije i Pakt stabilnosti da vodi računa o tome da Bosna i Hercegovina izradi nacionalni plan rada u vezi sa borbotom protiv trgovine ljudima. Primarni problem je taj što lokalni organi vlasti još uvek nisu оформili centre za zrtve trgovine ljudima. Drugim riječima, oni se još uvek oslanjaju na projekat repatrijacije, u okviru UNMIBH-a/IOM-a. Brza repatrijacija zrtava komplikuje, odnosno otezava krivicno gonjenje osoba koje se bave trgovinom ljudima, buduci da u tom slučaju zrtve nisu u prilici da svjedoče pred sudom. Cesto se dogadja da lokalna policija ili duzносњici iz oblasti sudstva zakomplikuju krivicna gonjenja,

jer ne daju prioritet slucajevima trgovine ljudima.

Plan rada: izvrsiti pritisak na lokalne organe vlasti da vode efikasnu borbu protiv trgovine ljudima

- **Izvrsiti pritisak na lokalne organe vlasti da otvore centre i da zastite zrtve trgovine ljudima**, kako bi takve osobe mogle svjedociti protiv onih koji se bave trgovinom ljudima;
- Pruziti pomoc Vladinim Ministarstvima i nevladinim organizacijama u rjesavanju pitanja koja su u okviru njihove nadleznosti prema domacem planu rada;
- **Izvrsiti pritisak na domace organe vlasti da ubrzaju krivicni postupak u slucajevima trgovine ljudima**.

6. Nestale osobe

Do danas je MKCK zaprimio zahtjeve za traganje za ukupno 20.508 osoba koje su nestale tokom rata. U proteklih pet godina utvrđena je sudbina 2.241 osobe. Od toga, 292 osobe su pronađene zive. Jos je identificirano 1.949 nestalih osoba, a njihovi ostaci su predati porodicama. Porodice dodatnih 860 osoba koje se vode kao nestale upoznate su sa smrcu svojih najblizih, ali one ipak cekaju na ekshumaciju kako bi se ova informacija potvrdila. Zbog toga porodice 17.407 nestalih osoba tragaju za odgovorom na njihov zahtjev da se pronađuju njihovi najblizi.

Od 1. januara 2001. godine koordinaciju medjuentitetskog programa za ekshumacije vrsi Institut za nestale osobe (MPI). Do tog datuma je koordinaciju obavljao OHR.

Plan rada:

- Nadlezni organi moraju pruziti informacije o svim nestalim osobama, u skladu sa svojim obavezama prema Daytonskom mirovnom sporazumu, i to Aneksu 7, clan V.
- Organi vlasti moraju osigurati da dovoljno sredstava bude dodijeljeno Komisiji za traženje nestalih lica, kao

i sudovima, kako bi mogli nastaviti sa realizacijom Medjuentitetskog programa ekshumacija

IV. LICNI INTEGRITET ZVANICNIKA

1. Policija (postupak provjere podobnosti) – Reforma policije i sudstva u cilju stvaranja temelja za veće postivanje vladavine zakona i zaštite ljudskih prava ima ogroman znacaj. Sprovodeći svoju politiku registracije i izdavanja privremenih ovlasti i uvjerenja o podobnosti, UNMIBH procjenjuje podobnost zvanicnika zaduzenih za sprovođenje zakona. Onima za koje se utvrđuje da nisu podobni bice zabranjeno da obavljaju policijske poslove. Takođe, u procesu sprovođenja svoje politike o slučajevima nepridrzavanja propisa, UNMIBH može ukazati na one pripadnike policije cije ponasanje nije u skladu sa međunarodnim standardima.

Plan rada: Podrska postupku provjere podobnosti policajaca:

- **Podvrgavanje postupku provjere podobnosti onih policajaca koji ne postuju imovinske zakone;**
- **Odlucno sprovođenje politike IPTF-a vezane za registraciju i nepridrzavanje propisa**, sa ciljem da se osigura da onim pripadnicima policije koji ne ispunjavaju kriterije podobnosti ili koji se nedolicno ponašaju, ne bude dozvoljeno da rade kao policajci;
- **Vrsenje pritiska na lokalne organe policije da pokrenu interne disciplinske postupke protiv onih pripadnika policije kojima je dostavljen izvjestaj IPTF-a o nepridrzavanju propisa.**

2. Sudstvo i tuzilastvo – Usvajanjem zakona o sudskoj i tuzilackoj funkciji u toku 2000. godine postavljena je osnova za regulisanje i podizanje nivoa profesionalnosti u okviru sudskog sistema. Ovim zakonima su uspostavljeni organi sudstva i tuzilastva. Sudije i tuzioci smatraju da su ovi zakoni jedna znacajna mjera u procesu uspostavljanja nezavisnosti sudstva i tuzilastva koji će sada biti u mogućnosti da neometano

obavljaju svoj posao. Zakoni u oba entiteta daju ovlasti Komisijama/Savjetima da sprovode odredjene aktivnosti koje se ticu sudstva i tuzilastva. U prvom redu, komisije/savjeti vrse uvid u podobnost kandidata za mjesta u sudstvu i tuzilastvu, a zatim organima koji su zaduzeni za imenovanje predlazu najkvalifikovane kandidate. Drugo, komisije/savjeti su nadležni za preduzimanje disciplinskih mjera protiv sudija i tuzilaca koji su prekršili etičke norme ponasanja. Treće, komisije/savjeti provode sveobuhvatne provjere sudija i tuzilaca kako bi utvrdili njihovu podobnost da obavljaju te funkcije. Period sveobuhvatnih provjera je počeo u ljetu 2000. godine i traje 18 mjeseci.

Plan rada: Pracenje rada i izgradnja strukturalnog okvira federalnih i kantonalnih komisija i visokih savjeta:

- **Pracenje rada komisija/savjeta** u vrsenju profesionalne provjere sudija i tuzilaca na duznosti, pod kontrolom IJC-a, a sa ciljem utvrđivanja njihove podobnosti da obavljaju te poslove;
- **Dugorocno regulisanje profesionalnosti sudija i tuzilaca** putem kodifikacije imenovanja i disciplinskih postupaka, kao što je predviđeno Pravilnikom o radu komisija/savjeta, kao i jicanje autoriteta komisija/savjeta. Ove dvije procedure su značajne za dugorocno razvijanje standarda nezavisnosti i profesionalnosti u sudskom sistemu, a same procedure bi se trebale odvijati u skladu sa standardima sadržanim u profesionalnim etičkim kodeksima koji su takođe usvojeni u 2000. godini;
- **Pruzanje pomoći komisijama/savjetima, putem IJC-a, u tumacenu zakona koji regulisu pitanja vezana za sudije i tuzioce**, kako bi se pomoglo u uspostavljanju njihovog autoriteta u regulisanju pitanja, bez poliickih uticaja, koja se ticu sudija i tuzilaca, te predložile izmjene ili donijele dodatne neophodne regulacione mјere kako bi se osigurala primjena etičkih i profesionalnih

standarda;

- **Podvragavanje postupku provjere podobnosti sudija koji ne postuju imovinske zakone.**

3. Utvrđivanje identiteta i smjenjivanje lica koja se nalaze na javnim funkcijama a koja ne provode imovinske zakone – Povecana odgovornost zvanicnika na javnim funkcijama mora se promovisati u kontekstu postojećih mehanizama, kao što su Pravila i propisi PIK-a i postupak za smjenjivanje koji stoji na raspolaganju Visokom predstavniku.

Plan rada: Od svih zvanicnika na javnim funkcijama zahtijeva se da putem rjesene vlastite stambene situacije pokazu postivanje imovinskih zakona

- **smjena onih zvanicnika koji konstantno opstruiraju ovaj proces, bilo putem odluke PIK-a ili u skladu sa ovlastenjima Visokog predstavnika;**
- **usvajanje nacrta zakona kojima se suspenduju sa duznosti oni zvanicnici koji opstruiraju primjenu imovinskih zakona;**
- **sudsko gonjenje i kaznjavanje onih zvanicnika koji se ne pridrzavaju zakona ili opstruiraju njihovu primjenu.**

V. POSTIVANJE MEDJUNARODNIH UGOVORNIH OBAVEZA OD STRANE BOSNE I HERCEGOVINE

1. Saradnja sa Haskim tribunalom – Domaci organi vlasti do sada nisu uhapsili ni jednu osobu koju je ICTY optuzio za ratne zlocine. U toku prosle godine SFOR je uhapsio osmoricu optuzenih za ratne zlocine u BiH. SFOR je do sada ukupno uhapsio dvadeset dva lica optuzena za ratne zlocine u BiH. Tom broju se treba dodati i devetnaest lica koja su se dobровoljno predala ili su bila uhapsena u trecim zemljama. Vise od polovine lica koja se nalaze na javnoj optuznici a koja su jos na slobodi poticu iz BiH.

2. Azil i nezakonite migracije – U toku protekle godine, BiH

je postala atraktivna zemlja za tranzit krijumcara, svercera, nezakonitih imigranata i azilanata. Razlozi za ovakav razvoj situacije izmedju ostalog leze i u poboljsanoj bezbjednosnoj situaciji, relativno liberalnom viznom rezimu, kao i velikom broju zakonskih praznina u pogledu pitanja migracije i azila. Pored nedavno oformljene Drzavne granicne sluzbe, duz poroznih granica BiH takodje patroliraju i pripadnici redovnog sastava kantonalnih i entitetskih policija (kao i drugi) koji nemaju konkretna ovlastenja za izvršavanje takvih zadataka, ni odgovarajucu opremu, a nisu ni pohadjali adekvatnu obuku.

Novooformljeno Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je nadležno za sva pitanja koja se tice ljudskih prava, imigracije i azila u BiH. Medutim, mora se konstatirati da problem imigracije i azila predstavlja relativno novi domen za BiH, i da ovom Ministarstvu nedostaju znatna finansijska sredstva i kadrovi. Stoga je neophodan intenzivan rad na razvoju kapaciteta i poslije 2001. godine.

I dok je paznja usmjerena na "ilegalne" ili nezakonite migracije, znacajan broj ovih imigranata, ukljuccujuci i azilante, ima sasvim legalne razloge za napustanje svoje zemlje, i njima se mora osigurati zastita u skladu sa medjunarodnim pravom iz oblasti ljudskih prava i zastite izbjeglica. Iako je tehnicki gledano Zakon o imigraciji i azilu na snazi jos od 31. decembra 1999. godine, on predstavlja potpunu institucionalnu i strukturalnu reformu prethodnih zakona. Jos uvijek postoji potreba za donosenjem sveobuhvatnih podzakonskih akata i uputstava, a nadlezne drzavne institucije jos uvijek nisu pocele sa radom. U medjuvremenu UNHCR preduzima mjere u cilju utvrdjivanja statusa izbjeglica, i nastoji Ministarstvu staviti na raspolaganje obimnu tehnicku ekspertizu i odredjena finansijska sredstva.

Plan rada: (UNHCR izuzev ako nije naznaceno ije)

- **osigurati postivanje osnovnih principa medjunarodnog**

prava po pitanju izbjeglica, sto uključuje repatrijaciju (refoulement) i pristup određenoj teritoriji (repatriacija – u originalu “refoulement” – je termin koji označava povratak u zemlje i oblasti gdje osoba strahuje za vlastitu sigurnost – ovaj princip se takođe primjenjuje tamo gdje postoji velika vjerovatnoca da će do povratak doci indirektnim putem, kao i na samoj granici);

- **osigurati postivanje prava azilanata i izbjeglica;**
- osigurati pristupacnost procedure za odobravanje azila u BiH putem mehanizma za identifikaciju i proslijedjivanje UNHCR-u potencijalnih azilanata i izbjeglica;
- **sveobuhvatna obuka Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, Drzavne granicne sluzbe, lokalne policije, sudstva i ostalih struktura u smislu upoznavanja sa zakonskim propisima o izbjeglicama;**
- **izraditi podzakonske akte u sklopu Zakona o imigraciji i azilu i druga neophodna uputstva i o e, u saradnji sa Ministarstvom;**
- **traziti trajna rjesenja za izbjeglice iz SRJ i Hrvatske.**

3. Izvjestavanje u skladu sa medjunarodnim ugovorima o ljudskim pravima – trenutno kasni 14 izvjestaja – Nadležni organ po ovom pitanju je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. Medjunarodne organizacije su spremne ponuditi tehnicku pomoc u pripremi ovih izvjestaja, kao i u izgradnji kapaciteta unutar Ministarstva kako bi se izradili ovi izvjestaji, te ih “odbranili” pred relevantnim odborima, kao što je to propisano u sest ugovora za koje postoji tijela za implementaciju.

Plan rada: Pruziti podršku Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH u izradi zakasnjelih izvjestaja koji se moraju podnijeti tijelima oformljenim na osnovu ugovora o ljudskim pravima, i ukljuciti nevladine organizacije u ovaj proces:

- **Medjunarodna zajednica treba da saradjuje sa Ministarstvom za ljudska prava na zapocinjanju procesa**

sacijavanja izvjestaja koji se moraju podnijeti tijelima odredjenim ovim ugovorima. Osigurati tehnicku pomoc u ovom procesu. Kasni se sa cetrnaest izvjestaja koji se moraju podnijeti nadleznim tijelima ustanovljenim po svih sest ugovora. Najveca paznja treba se posvetiti izvjestajima koji se podnosi Odboru za ekonomска, socijalna i kulturna prava i Odboru za ljudska prava, kao i izradi Centralnog dokumenta za podnosenje izvjestaja tijelima uspostavljenim prema ugovoru o ljudskim pravima;

- **Poboljsati status nacionalnih manjina u BiH**, uključujući i status Roma, u skladu sa Okvirnom konvencijom o zaštiti nacionalnih manjina putem implementacije Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini (pocetkom 2001. Godine).

OHR Human Rights/Rule of Law Department